

szimbólumait könnyen megfejthetjük. Dinamikus, erőteljes prózanyelvre bátran váltogatja a nézőpontokat, mintha egy film kockái peregnének az olvasó szemei előtt. A szerző, José de la Colina spanyol menekültek gyermekeként került az országba, s gyakran választja témájául a magányt, az elszigeteltséget.

Elena Poniatowska, a lengyel származású, de Párizsban született publicista legnagyobb erőssége a dokumentumszerű tudósítás; ennek köszönhetően hitelesen láttatja a gazdag, városi kislány lázas forradalmi terveinek és a nyomorban élő cselédasszonyok illúziók nélküli életének feloldhatatlan konfliktusát.

René Avilés Fabila a tökéletes bűntényt, s annak véghezvitelét írja le, számunkra igencsak ismerős stílusban. A rövid elbeszélésekben a groteszk eszközei hemzsegnék, ami igazán élvezetessé és páratlanná teszi a szöveget. Igazi mestermunka.

A 20. századi Mexikó varázslatos képe tárul föl az elbeszélések nyomán, s a hol feszítő, hol andalító történetek valóságos utazást jelentenek a sötét téli éjszakákon a távoli földrészbereinek vágyai, gyötrelmei, keservei és boldogsága felé.

KOVÁCS B. EDIT

(Szerkesztette Scholz László, *Nagyvilág Könyvek, Budapest, 2003, 197 oldal*)

PAPP TIBOR:

Vendégszövegek(n)
Összegyűjtött versek és vizuális költemények
1957–2002

Bizony igen terjedelmes kötet kellett ahhoz, hogy Papp Tibor összegyűjtött verseit és vizuális költeményeit (1957–2002) egy gerinchez fűzve vehesse kézbe az olvasó. Az író, költő, szerkesztő és vizuális művész idén megjelent *Vendégszövegek(n)* című gyűjteményes munkája igazi „csemege”. A hatalmas életművet egy könyvészetileg, tipográfiai is lenyűgöző, több mint 750 oldal számláló keménytáblás kötet fogja össze. Ám ez a bravúr sem szerezné tartós örömet, ha nem azokat a szövegeket s műveket őrizné, amiket. A Magyar Műhely alapító szerkesztőjének mintegy 45 évet felölelő munkássága páratlan élményt nyújt a műfaj rajongóinak éppúgy, mint az avantgárdokkal kevésbé jó barátságot ápoló olvasóknak. A szerző eddigi köteteit – vagy azok időrendjét – követő munkában így jutunk el a *Sánta vasárnap*tól (amely ’64-ben jelent meg először), a költészet ezer ágát és azok ötvözéseit bebarangolva a *Pátkai, Pilinszky és a Pincér* című, 1985 és 2002 közt született, vizuális elemekben gazdag munkáig.

Lássuk, hogyan is fest ennek a majd fél évszázados művészi pályá-

nak könyvalakban történő leképezése. A klasszikusabb hangvételi nyitányban, a *Sánta vasárnap*ban Papp Tibor mind az életműben, mind e kötetben mintegy „előlegezi” azt a – bár nem előzmények nélküli, mégis kétségkívül egyedi – hangot, melyen a későbbiekben csak ő szól és szól. Annál is inkább, mert az *Elégia két személyhez vagy többhözben*, illetve a *Vendégszövegek 1* írásaiiban egyre másra „jelennek meg” a vizuális elemek alkalmazásának csirái. Igaz, az 1964–68-ból és 1968–71-ből való szövegek egyelőre csak a sortörésekkel, írásjelekkel, a vers laptükörön belüli elhelyezésével, idegen szavakkal és tipográfiai jelekkel tapogatóznak az esetleges új formák irányába. A *Vendégszövegek 2, 3. René Char versiből* (1972–1983) erőteljes antréval indul, majd a kilencoldalas *Közlekedédenyek* következik, amely már határozottan épít a vizualitásra is. E ciklus *Kilenc 4-es* című darabja egyértelműen a számítógépes művészet felé fordul, s az 1994-es keltezésű *Disztichon alfáig* tartja – itt – ezen irányt. A legmodernebb számítógépes eszközöket is igénybe vevő *Barcikai oratórium* üti föl a *Vendégszövegek 4* című ciklust, mely mű utószavának lírája méltó kóda ezen egyébként is átgondolt sorok után. A *Hínárzók*-ciklus gyakorta használja valamelyik hagyományos versformát (avagy azok Papp Tibor-féle kombinációját), ám sorai, szavai, betűi mind észvesztőbben tekeregnek,

forognak – erősítve, kiegészítve a szöveg mondandóját, értelmezésének lehetőségeit.

A *Betlehemi vasutasok* a „képverselés” szinte teljes eszköztárát alkalmazza, a tipográfiai jelektől a montázon át a letraszettre emlékeztető munkákig. Csakúgy, mint a 23 gyűriálakban írt szöveget összetartó *Gyűrűk*-csoport is. Papp Tibor a pusztá textust mozgatja itt az elképzelhetetlen majdnem-határáig – s mikor úgy tartja szükségesnek, olykor kicsit tovább is. Az *Évezred vége* című sorozatban stílszerű fölütés után („Ha léket kap a vágy a szótól... hát bassza meg!”) egy 7 versből álló sorozat vet föl – a „kísérleti” költészet nyelvezetén – gondolatébresztő kérdéseket, amit a *Jambusoknak megint* képvers-csoport zár. Elképesztő irodalmi „mókát”, no meg intellektuális élményt tartogat az 1995–1998-as *Tér/Vers/Képek*. A vaktérképszerű városarcokat úgy öltözteti szerzője – rajzokkal, utcanevekkel, izgalmas „összekötő” szövegekkel –, ahogyan csak akarja. De épp ilyen magabiztosan bánik formáival a matematikai halmazokra emlékeztető *Vendégszövegek 5*-ben, melyet a *Villanásokkal*, azaz tucatszámú jó ritmusú „poénnal” zár.

A szerkesztő által jegyzett fülszövegen is hangsúlyosan említett *Hintapalinta* című 2000–2001-es kötetanyag ezúttal is generált verseket gyűjt egybe. Jelesül: százezres számú, számítógépes programok útján előállított szövegek töredéke mindez.

A *Vadlúisok* (1995–2002) című ciklus első (vizuális) blokkját a *hangVER-Seny Cs-re* című generált darab leírása követi, majd (a 707. oldalon!) a *Pátkai, Pilinszky és a Pincér* című, leginkább drámára emlékeztető mű zárja az impozáns gyűjteményt.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(Ister Kiadó, Budapest, 2003, 767 oldal, 3300 Ft)

PARTI NAGY LAJOS:

Grafitnesz

„[...] tán mégse minden anything, ha goes” – így szól a *Halk, talmi vers az irodalom házához* egyik sora, amit nem árt kebelünkbe vésní, mielőtt a posztmodern cetlit ragasztjuk az új Parti Nagy-verseskötetre. Az ilyen könyvekre szokás mondani, hogy: ez már valami. A fönt említett vers például Kosztolányi Dezső nyelvét imitálja, és számos egyéb imitáció és paródia is olvasható a könyvben, úgyhogy ide azt a cetlit gyorsan. Legyen rajta valami bélyeg, aztán majd ráérünk azon vitázni, hogy az eredetileg Thierry de Duve által a modernitás Courbet-től kezdődő szakaszára alkalmazott „Bármí mehet!” valóban a posztmodern művészet megkülönböztető jegye-e.

A *Grafitnesz* persze számos egyéb elméleti megfontolás indítékául szol-

gálhat, de leginkább kiadós nevetésre és kiadós szomorkodásra indít. Meglehetősen összetett és változatos könyv, ezért aki esetleg a *Hősöm tere* című nagyregénynél elvesztette a fonalat és a szerző iránti lelkesedését, az is vágjon bele nyugodtan, húsbavágó és szívbemarkoló élményben lesz része. Vegyük először is azt, hogy a verseskönyvben az irodalmi paródiák egyenesen Karinthy Frigyes-szintűek. Persze ezek élvezete követel némi kulturális jelenlétet, de nem túlságosan mélyet, viszont széles hatótávolságút. Mert legalább hallomás szintjén ismernünk kell például a *Vad angyalt*, a magyar felvilágosodás irodalmát, James Joyce *Ulysses*-ét, Gertrude Steint meg a Duchamp-féle *ready made*-eket. Jó, ha ezeket idézetekként tároljuk is, de irodalomtudományi szakismeret nem szükséges, hiszen nem arról van szó, hogy a mai írók a szakmának írnának. Itt van mindjárt *A dublini vegyszeres füzet*, amely Leopold Bloom, Joyce regényhőse édesapjának költeményeit tartalmazza. A fikció szerrint Virágos Mihály a meglehetősen mozgalmas 19. század közepén élt, fényírt és írt, mégpedig a kor ízlésének megfelelően tüzes nemzetszeretetet árasztó költeményeket. Jelenkori ízlésünk persze minimum Petőfihez viszonyít, így a költemények kedvesen dilettánsnak hatnak, anélkül, hogy kigúnyolnák magasirodalmi példáikat. Parti Nagy megalakította az öregkori József Attila figu-